

ननुमुक्तिरात्मज्ञानादेवनतुतत्त्वलक्षणज्ञानात् तमेवविदित्वाऽतिमृत्युमेतीतिश्रुतेरतआह ज्ञानमिति आत्मदर्शनरूपंज्ञानम् अतएवहृदयग्रंथिभेदनम् अहंकारनिवर्त्तकं निःश्रेयसप्रयोजनाय यदाहुः तत्सेवर्णयामि तत्त्वलक्षणादेवविविक्तात्मज्ञानंभवतीतिभावः ॥ २ ॥ तत्रपुरुषंलक्षयति अनादिरिति आत्मैवपुरुषः कोऽसावात्माप्रत्यक्प्रतिलोमंधामस्फूर्तिर्यस्य क्षणिकपक्षंव्यावर्त्तयति अनादिरिति संसारित्वपक्षंव्यावर्त्तयति प्रकृतेः परः अन्यः असंगः ज्ञानादिगुणत्वंवारयति निर्गुणः मीमांसकाद्यभिमतज्ञानविषयत्वंवारयतिस्वयंज्योतिः अनेनैवप्राभाकराभिमतंज्ञानाधारत्वेनस्फुरणमपिनिरस्तम् स्वयंज्योतिष्वेहेतुः विश्वंयेनसमन्वितम् प्रकाशतइतिशेषः एतैरेवहेतुभिः पुरुषस्यप्रकृतेःपरत्वमपिसिद्धम् ॥ ३ ॥ अत्रावरणविक्षेपशक्तिभेदेनप्रकृतिर्द्विविधा तत्रावरणशक्त्यासैवजीवोपाधिरविद्या विक्षेपशक्त्यासैवमायापारमेश्वरी पुरुषश्चजीवेश्वररूपेणद्विविधः

ज्ञानंनिःश्रेयसार्थायपुरुषस्यात्मदर्शनम् ॥ यदाहुर्वर्णयेतत्तेहृदयग्रंथिभेदनम् ॥ २ ॥ अनादिरात्मापुरुषोनिर्गुणःप्रकृतेःपरः ॥ प्रत्यक्धामास्वयंज्योतिर्विश्वंयेनसमन्वितम् ॥ ३ ॥ सएषप्रकृतिसूक्ष्मादैवीगुणमयीविभुः ॥ यदृच्छयैवोपगतामभ्यपद्यतलीलया ॥ ४ ॥ गुणैर्विचित्राःसृजतींसरूपाःप्रकृतिंप्रजाः ॥ विलोक्यमुमुहेसद्यःसद्ज्ञानगूहया ॥ ५ ॥ एवंपराभिध्यानेनकर्तृत्वंप्रकृतेःपुमान् ॥ कर्मसुक्रियमाणेषुगुणैरात्मनिमन्यते ॥ ६ ॥ तदस्यसंसृतिर्बन्धःपारतन्त्र्यंचतत्कृतम् ॥ भवत्यकर्तुरीशस्यसाक्षिणोनिर्वृतात्मनः ॥ ७ ॥

तत्रयःप्रकृत्यविवेकेनसंसरतिसजीवः यस्तुप्रकृतिंवशीकृत्यविश्वसृष्ट्यादिकरोतिसपरमेश्वरः तत्रप्रकृत्यविवेकेनजीवस्यसंसारप्रकारमाह सएष इतिपंचभिः सूक्ष्मामव्यक्तादैवीदेवस्यविष्णोःशक्तिं लीलयाउपगतांयदृच्छयैवाभ्यपद्यतेत्यन्वयः ॥ ४ ॥ तस्यालीलामाह गुणैरिति ज्ञानंगूहयतिआवृणोतीतिज्ञानगूहातया तथाचश्रुतिः अजामेकांलोहितशुक्लकृष्णांबह्वींप्रजांजनयंतींसरूपाम् अजोद्येकोजुषमाणोऽनुशेतेजहात्येनांभुक्तभोगामजोन्यइति मुमुहेआत्मानंविस्मृतवान् ॥ ५ ॥ पराभिध्यानंप्रकृत्यध्यासः तेनप्रकृतेर्गुणैः कर्मसुक्रियमाणेषु कर्तृत्वमात्मनिमन्यते ॥ ६ ॥ तदितिकर्तृत्वमननमेव अस्यपुरुषस्यसाक्षिमात्रत्वात् अकर्तुरेवसतः कर्मभिर्बन्धः ईशस्यापरतन्त्रस्यैवकर्मबंधकृतंभोगेपारतन्त्र्यम् निर्वृतात्मनः सुखात्मकस्यैवसंसृतिर्जन्ममृत्युप्रवाहः प्रकृत्यविवेककृतमेतत्सर्वंभवतीत्यर्थः ॥ ७ ॥